

โครงการศึกษาศึกษาองค์ความรู้การจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ

A Study of Knowledge in Non Yai Community Forest Management, Phosisuwan District, Sisaket Province

ภาวดี ทะไกรราช¹

บทคัดย่อ

การวิจัย ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานภาพ และบริบทการจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ 2) เพื่อศึกษากิจกรรม รูปแบบองค์ความรู้การจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 110 คน โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยทำการจำแนกขั้นตอนการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ขั้นตอนได้แก่ การวิเคราะห์ด้วยวิธีอุปนัย การตรวจสอบข้อมูล การทำดัชนีข้อมูล การทำข้อสรุปชั่วคราวและกำจัดข้อมูล และการสร้างบทสรุป ผลการศึกษา พบว่า ป่าชุมชนโนนใหญ่ เป็นป่ามีความหลากหลาย มีทั้งป่าดิบแล้ง และป่าเบญจพรรณใช้ประโยชน์เป็นแหล่งหาอาหาร แหล่งสมุนไพร ทรัพยากรไม้เพื่อใช้สอยในครัวเรือน

เป็นพื้นที่สำหรับการเลี้ยงสัตว์ ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ การบุกรุกลักลอบตัดไม้ การลักลอบล่าสัตว์และเก็บหาของป่า ด้านการศึกษากิจกรรม พบว่า มีกิจกรรมการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ป่าชุมชน การจัดตั้งกฎระเบียบการดูแลป่า การตั้งกฎระเบียบป่าชุมชน การระดมงบประมาณเพื่อพัฒนาพื้นที่ป่า การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น การจัดสร้างศูนย์ศึกษาทางนิเวศน์เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้สำหรับเด็ก เยาวชน และบุคคลทั่วไป การอนุรักษ์พืชผักสมุนไพร จุดเรียนรู้ป่าชุมชนธรรมชาติ การจัดตั้งกลุ่มเยาวชนคนรักชีโนนใหญ่ และกิจกรรมการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชุมชนในรูปแบบอื่นๆ สามารถนำเสนอแนวทางที่เหมาะสม 3 ระดับ ได้แก่ ระดับครอบครัวและชุมชน ระดับหน่วยงานท้องถิ่นและจังหวัด และระดับนโยบายและระดับประเทศ

คำสำคัญ : ป่าชุมชน, องค์ความรู้, การจัดการ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ABSTRACT

The purposes of this research as follows: 1) to study the status and context of Non Yai community forest management 2) to study the activity and body of the knowledge of Non Yai community forest management and 3) to present the suitable ways in community forest management in the areas of Sisaket province. Target groups used in this research are 110 persons by in-depth interview. The qualitative data analysis by step classification of the analysis as 5 steps; namely analysis with inductive method, checking the data, making the data index, making the temporary conclusion and limiting the data and building the conclusion.

The research findings are as follows: The Non Yai community forest was community forest having varieties both tropical rain forest and mixed forest. At the present time Non Yai community forest it is the important resources of the local such as food resources, herb resources and forest resources used in household and it

is still the area for raising animals. As for the important problems and obstacles it is the trespass to deforest forbidden, smuggling to hunt the wild animals. A study of activity, found that there was activity setting up a club to conserve the community forest, setting up the rules to take care of the forest, setting up the rules of community forest, raising the funds to develop the areas of Non Yai community forest, cooperating with the offices in the local, building the center for ecological study and being the learning resources, conserving the vegetables and herbs, spot for learning the natural community forest, setting up youth club who love the Non Yai community forest, activities to conserve and restore community forest in other models. Presenting the suitable ways of 3 levels consisted of: 1) family and community 2) offices in the provincial and local levels and 3) policy level and country level.

Keywords: Community forest, Body of knowledge, Management

บทนำ

ป่าชุมชนโนนใหญ่เป็นป่าผืนใหญ่อันอุดมสมบูรณ์ของอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ มีเนื้อที่ป่าประมาณ 3,040 ไร่ ประชากรของชุมชนรอบป่าโนนใหญ่ได้พึ่งพาอาศัยเพื่อการดำรงชีวิต และได้รับการดูแลรักษาโดยชาวบ้านและคณะกรรมการป่าชุมชนจาก 12 ชุมชน ใน 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลอิเซ และตำบลเสียว ลักษณะสำคัญของป่าชุมชนโนนใหญ่เป็นป่าผสมประกอบด้วย ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ต้นไม้หลักจำพวกต้นยางนา บาก กระบก ตะแบก พันชาติ มะค่า อะลาง แดง ประดู่ มะค่าแต้ ในป่าเต็งรัง เป็นป่าที่มีลักษณะพื้นที่หน้าดินตื้น ดินชั้นล่างเป็นหินลูกรัง มีไม้ที่สำคัญได้แก่ ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้เหียง ไม้ตะแบก ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำเป็นป่าบุง ป่าทาม พืชหลัก ไม้สะแก เสียว ต้นจิก ต้นกระทุมน้ำปัจจุบันป่าชุมชนโนนใหญ่ เป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญของชาวบ้านที่อยู่รอบๆ (บริษัท ปตท. จำกัด. ม.ป.ป.: 1-4) ในอดีตป่าชุมชนโนนใหญ่ถูกคุกคามจากนายทุน และประชาชนรอบด้าน อันเป็นเหตุให้ดินเสื่อมสภาพลงอย่างรวดเร็ว เกิดภาวะภัยแล้งตามมาอย่างต่อเนื่องและเป็นเวลายาวนาน เมื่อเวลาผ่านไปชาวบ้านเริ่มมองเห็นถึงสาเหตุที่มาของการเสื่อมโทรมของป่าโนนใหญ่ จึงได้เริ่มตระหนักการที่ต้องดูแลรักษาป่าของตนเอง (จดหมายข่าว รักษ์ป่า, 2553 : อัดสำเนา) ได้รายงานเกี่ยวกับการรวมตัวกันเป็นกลุ่มคนเพื่อจัดการการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนโนนใหญ่อย่างเป็นระบบและเกิดความยั่งยืนในรูปของคณะกรรมการป่าชุมชนโนนใหญ่ มีภาคีหลายภาคส่วนเข้าร่วมเป็นกรรมการและที่ปรึกษาโครงการฯ ส่งผลให้ป่าชุมชนโนนใหญ่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสืบทอดความรู้จากกลุ่มผู้นำรุ่นใหญ่สู่เด็กและเยาวชนในการถ่ายทอดเรื่องราวของป่าโนนใหญ่ และขยายผลไปสู่การจัดการป่าชุมชนอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง ดังนั้น ทีมวิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาสถานภาพและบริบทการจัดการป่าชุมชน รวมถึงการค้นหากิจกรรม ศึกษากิจกรรมรูปแบบองค์ความรู้การจัดการป่าชุมชน และการนำเสนอองค์ความรู้การจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ ตำบลเสียว อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ สู่แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อที่ประชาชนกับป่าชุมชนสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างสมดุล เกื้อกูลกันและมีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานภาพและบริบทการจัดการป่าชุมชน

โนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ

2. เพื่อศึกษากิจกรรม รูปแบบองค์ความรู้การจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- (1) การศึกษาสถานภาพและบริบทการจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ
- (2) การศึกษากิจกรรม รูปแบบองค์ความรู้การจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัด ศรีสะเกษ
- (3) การนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

2. ขอบเขตพื้นที่การวิจัย

พื้นที่ป่าชุมชนโนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษครอบคลุมพื้นที่ 1) ตำบลอิเซ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จำนวน 7 บ้าน ได้แก่ หมู่ 4 บ้านแปะ หมู่ 6 บ้านหนองหนัก หมู่ 12 บ้านโนน หมู่ 5 บ้านอิเซ หมู่ 9 บ้านน้อยดงเมือง (หมาจอก) หมู่ 7 บ้านอิเซใต้ หมู่ 3 บ้านหนองสูง 2) ตำบลเสียว อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จำนวน 6 บ้าน ได้แก่หมู่ 3 บ้านหนองโน หมู่ 15 บ้านหนองมนรัมย์ หมู่ 1 บ้านเสียว หมู่ 2 บ้านเสียว หมู่ 16 บ้านหนองขุนศรี และ หมู่ 7 บ้านหนองพระ

3. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย รวมทั้งสิ้น 110 คน จากพื้นที่จำนวน 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลอิเซ และ ตำบลเสียว อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบไปด้วย ผู้แทนหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลงานด้านป่าไม้ ผู้แทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสถานศึกษา ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการป่าชุมชน

4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินโครงการทั้งสิ้น 12 เดือน (เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2558 ถึง 30 ตุลาคม 2559)

การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการศึกษารูปแบบองค์ความรู้การจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบทิศทางใน

การดำเนินการวิจัย ได้แก่ ความหมายและความสำคัญป่าชุมชน การจัดการป่าชุมชน ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับองค์ความรู้พระราชบัญญัติป่าไม้และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งพื้นที่การดำเนินงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัย โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลงานด้านป่าไม้ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ คณะกรรมการป่าชุมชน ผู้นำชุมชน และตัวแทนครัวเรือน โดยใช้วิธีการในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) การสนทนากลุ่ม (Focus group) และการประชุม นำเสนอแนวทาง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเสริมข้อมูลในประเด็นต่างๆ ให้สามารถอธิบายรายละเอียดการวิจัยเรื่องนี้ได้ครอบคลุมมากขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. การสัมภาษณ์เชิงลึกคณะนักวิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนหน่วยงานใน 2 ตำบล รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้แทนสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการป่าชุมชน เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 นั่นคือ เพื่อศึกษาสถานภาพและบริบทการจัดการป่าชุมชนในโนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ

2. การสนทนากลุ่มคณะนักวิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม ใน 2 ตำบลรวมจำนวนทั้งสิ้น 40 คน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสถานศึกษา ผู้นำชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน และตัวแทนครัวเรือนในพื้นที่ เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นั่นคือเพื่อศึกษากิจกรรมรูปแบบองค์ความรู้การจัดการป่าชุมชนในโนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ

3. การประชุมนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ คณะนักวิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ 2 ตำบล รวมจำนวนทั้งสิ้น 50 คน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสถานศึกษา ผู้นำชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน และตัวแทนครัวเรือนในพื้นที่เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยจำแนกขั้นตอนในการวิเคราะห์ ออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การวิเคราะห์สรุบบุคคล (2) การตรวจสอบข้อมูล (3) การทำดัชนีข้อมูล (4) การทำข้อสรุปชั่วคราวและกำจัดข้อมูล และ (5) การสร้างบทสรุป(รัตนะ บัวสนธ์, 2556 : 141-149) และทำการสังเคราะห์ข้อมูล ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิเคราะห์สรุบบุคคล (Analytic Induction) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างข้อสรุปชั่วคราวที่เป็นรูปธรรมจากการลงพื้นที่ภาคสนามในพื้นที่เป้าหมายแต่ละครั้งจากนั้นดำเนินการสรุปข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามแต่ละพื้นที่ และเชื่อมโยงข้อสรุปเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างบทสรุปข้อมูล

2. การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพของข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data triangulation) เพื่อที่จะพิสูจน์ว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นมีความถูกต้องหรือไม่ โดยทำการตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลในด้านของเวลา สถานที่ และบุคคล ให้ครบทั้ง 3 ด้าน เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลให้เกิดความถูกต้องและชัดเจน

2.1 แหล่งเวลา โดยการนำข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และประชุมระดมสมอง มาทำการตรวจสอบและเปรียบเทียบว่าข้อมูลแต่ละส่วนที่ได้รับจากการรวบรวมจะมีความเหมือนหรือแตกต่างกันในส่วนใด อย่างไรโดยผู้วิจัยพบว่าข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และประชุมนำเสนอแนวทาง ดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ตรงกันและเชื่อถือได้

2.2 แหล่งสถานที่ โดยการนำข้อมูลที่ได้รับจากการรวบรวม ณ สถานที่ต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลในสถานที่ที่แตกต่างกันทั้งการสัมภาษณ์ในครัวเรือน และการสนทนากลุ่มในชุมชน การประชุมนำเสนอแนวทางนอกสถานที่โดยพิจารณาเลือกจัดที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ มาทำการตรวจสอบและเปรียบเทียบผลว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันในส่วนใด อย่างไรซึ่งผู้วิจัยพบว่าข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และประชุมนำเสนอแนวทางต่างสถานที่กัน เป็นข้อมูลที่พิจารณาแล้วตรงกันและเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้

2.3 แหล่งบุคคล โดยทำการนำข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวมจากสัมภาษณ์ตัวแทนหน่วยงานและครัวเรือน การสนทนากลุ่มกับประชาชนในชุมชนที่เกี่ยวข้องโดยตรง และประชุมนำเสนอแนวทาง โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบว่า



เมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวไปทำการสัมภาษณ์โดยการเปลี่ยนผู้ให้ข้อมูลเป็นคนอื่นซึ่งไม่ซ้ำกับคนเดิม และข้อมูลที่ได้รับมานั้นมีความสอดคล้องกัน และเป็นข้อมูลเหมือนเดิมไม่มีความแตกต่างกันในส่วนใด

3. การทำดัชนีข้อมูล คือ การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมและบันทึกไว้ในบันทึกภาคสนาม โดยอาศัยคำหรือข้อความหนึ่งๆ กำหนดหมวดหมู่ข้อมูลนั้นเพื่อช่วยให้ผู้วิจัยสามารถนำคำหรือข้อความมาสังเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ได้ ทั้งนี้การทำดัชนีประกอบด้วย การจัดทำบัญชีดัชนี การปรับปรุงรายการคำหรือข้อความในดัชนี และการจัดทำคำอธิบายให้คำจำกัดความดัชนีข้อความแต่ละตัวและการทำดัชนีในบันทึกภาคสนาม

4. การทำข้อสรุปชั่วคราวและการกำจัดข้อมูล ผู้วิจัยจะเชื่อมโยงคำหรือคำหลักเข้าด้วยกันโดยใช้ข้อความหรือประโยคอธิบายความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของดัชนีคำหรือคำหลักเหล่านั้น การทำข้อสรุปชั่วคราวจำเป็นต้องอาศัยทักษะการเขียน และการใช้หลักภาษา ข้อความเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องกันในเชิงเหตุผลระหว่างดัชนีต่างๆ

5. การสร้างบทสรุป คือ การเขียนข้อค้นพบจากงานวิจัยโดยผู้วิจัยได้เขียนเชื่อมโยงข้อสรุปแต่ละชุดเข้าด้วยกันตามลำดับความเกี่ยวข้องของแต่ละข้อสรุป และรวบรวมกระทั่งได้บทสรุปทั้งหมดของคำตอบให้กับปัญหาการวิจัยในครั้งนี้ และการพิสูจน์บทสรุปจะมีลักษณะเป็นการเชื่อมโยงสิ่งที่มีความเป็นนามธรรมกลับไปสู่ข้อเท็จจริงเชิงรูปธรรมอีกครั้ง

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพและบริบทการจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ป่าชุมชนโนนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลอิเซและตำบลเสียว อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ มีเนื้อที่ 3,040 ไร่ และได้รับการดูแลรักษาโดยชาวบ้านและคณะกรรมการป่าชุมชนจาก 12 ชุมชน ใน 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลอิเซ และตำบลเสียว ลักษณะป่าชุมชนโนนใหญ่เป็นป่าผสม ประกอบด้วย ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าเบญจพรรณ ลักษณะพืชพรรณจึงมีความหลากหลายตามสภาพป่า ในป่าดิบแล้งและป่าเบญจพรรณแล้ง ต้นไม้หลักส่วนใหญ่จะเป็นต้นยาง นานาก กระจับปี่ ตะแบก พันชาติ มะค่า อะลาง แดง ประดู่ มะค่าแต้ เป็นต้น ส่วนในป่าเต็งรังเป็นป่าในเขตพื้นที่มีหน้าดินตื้น ดินชั้นล่าง เป็นหินลูกรัง ไม้ที่สำคัญได้แก่ ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้เหียง ไม้ตะแบก ในเขตพื้นที่ลุ่มริมน้ำซึ่งเป็นป่าเบญจพรรณ

พืชหลักเป็นไม้หว้า ไม้สะแก เสียว ต้นจิกน้ำ ต้นกระทุ่มน้ำ เป็นต้น ป่าชุมชนโนนใหญ่ในปัจจุบันเป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญของประชาชนที่อยู่รอบๆ บริเวณผืนป่าเนื่องจากเป็นแหล่งหาอาหาร แหล่งสมุนไพร และแหล่งทรัพยากรไม้เพื่อการใช้สอย นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่สำหรับการเลี้ยงสัตว์อีกด้วย สภาพพื้นที่โดยรอบของป่าชุมชนโนนใหญ่เป็นป่าโปร่งสลับท่งนาสภาพเนื้อดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายหน้าดินเป็นชั้นดินทรายทำให้น้ำซึมผ่านได้เร็วความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำถึงปานกลางป่าชุมชนโนนใหญ่เป็นป่าที่มีความสำคัญต่อชุมชนและพื้นที่โดยรอบ ในปัจจุบันป่าชุมชนโนนใหญ่มีคณะกรรมการป่าชุมชนดูแลบริหารจัดการ โดยได้รับการสนับสนุนจาก องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ โดยมีการตั้งกฎระเบียบในการดูแลรักษาป่า และมีการสนับสนุนงบประมาณสำหรับการดูแล อนุรักษ์ รักษาผืนป่า และการส่งเสริมให้สถานศึกษา เด็กเยาวชนเข้ามาเรียนรู้และร่วมในการดูแลรักษาป่าแห่งนี้ เพื่อให้เด็กเยาวชนได้สัมผัสและเกิดความหวงแหนผืนป่า ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการดูแลป่าชุมชนโนนใหญ่ต่อไปในอนาคต การใช้ทรัพยากรต่างๆ ในเขตพื้นที่ป่าชุมชนโนนใหญ่ของชุมชนโดยรอบพบว่าส่วนใหญ่ประชาชนยังคงต้องพึ่งพาอาศัย ทรัพยากรในเขตป่าชุมชนโนนใหญ่ในหลายๆ ด้าน เช่น ทรัพยากรดินทรัพยากรน้ำและทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งสัตว์ต่างๆ เป็นต้นซึ่งรูปแบบของการเข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนโนนใหญ่ เช่นการเก็บเห็ดซึ่งส่วนใหญ่จะเก็บในช่วงฤดูฝนการขุดเผือกและมันจะทำในช่วงฤดูแล้งจนถึงฤดูฝน บางกรณีเข้าไปหาเศษไม้แห้งที่ตายแล้วเพื่อนำไปเป็นเชื้อเพลิงในครัวเรือน มีการขุดหาสัตว์เล็กๆ เช่นแมลง กูดจี้ต่างๆ เป็นต้น นอกจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าชุมชนโนนใหญ่แล้ว ชุมชนโดยรอบป่าแห่งนี้ยังมีการเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆ อีกด้วยโดยมีการรวมตัวอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่ช่วยกันดูแลรักษาป่าและมีการตั้งกฎระเบียบต่างๆ ในการเข้ามาใช้ประโยชน์ร่วมกันของหมู่บ้านเพื่ออนุรักษ์ให้ทรัพยากรป่าชุมชนได้คงอยู่ยาวนานและจัดเป็นการฟื้นฟูป่าด้วยธรรมชาติของป่าเอง นอกจากนี้รอบๆ พื้นที่ป่าโนนใหญ่เป็นพื้นที่ลุ่มทำนา และมีหนองน้ำสาธารณะประโยชน์ของชุมชน โดยรอบป่าเป็นเขตพื้นที่ตั้งของหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านมีการประกอบอาชีพในการทำนาและปลูกพืชเกษตรอื่นๆ ดังนั้นเมื่อถึงช่วงฤดูฝนจึงส่งผลโดยตรงให้พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์อันเนื่องมาจากป่าชุมชนโนนใหญ่ อีกทั้งป่าชุมชนโนนใหญ่ยังได้ช่วยซับน้ำทำให้หนองน้ำสาธารณะมีน้ำตลอดทั้งปี ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรป่าโนนใหญ่ ได้แก่ การบุกรุกลักลอบตัดไม้มีค่า ได้แก่



ไม้พะยุงหรือชะงูของชาวบ้าน และกลุ่มนายทุนผู้มีอิทธิพลการดำเนินงานของภาครัฐขาดประสิทธิภาพ การลักลอบล่าสัตว์ป่า เก็บหาของป่า ที่หวงห้ามของราษฎรต่างพื้นที่ การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของประชาชนในพื้นที่ยังมีน้อยและชุมชนขาดความตระหนัก รวมทั้งภัยธรรมชาติ

2. กิจกรรม รูปแบบองค์ความรู้การจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัด ศรีสะเกษ การจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ได้มีกิจกรรมและรูปแบบการจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ ได้แก่ การรวมตัวเพื่อก่อตั้งชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่การจัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ป่าโนนใหญ่ การระดมทุนเพื่อพัฒนาพื้นที่ป่าโนนใหญ่ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น จัดกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า การจัดสร้างศูนย์ศึกษาทางนิเวศน์เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้สำหรับเด็ก เยาวชน และบุคคลทั่วไปการกำหนดมาตรการระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว ในการดูแลและบริหารจัดการป่าชุมชน การตั้งกฎระเบียบและกลไกในการดูแลรักษาป่า โดยมีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมและการจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วยศูนย์ประสานงานป่าไม้จังหวัดศรีสะเกษ หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ศรีสะเกษ 9 (ศก. 9) ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 5 หน่วยสาขา 1 อำเภอป่าแกเลี้ยย องค์การบริหารส่วนตำบลอีเซ และตำบลเสียวโรงเรียนบ้านอีเซ และโรงเรียนบ้านเสียวนอกจากนี้ยังมีกิจกรรมในการปลูกกระแสมรวมตัวกันต่อสู้เพื่อรักษาป่าโนนใหญ่โดยความร่วมมือของชาวบ้านทุกชุมชน การอนุรักษ์พืชผักสมุนไพร การจัดการระบบการเรียนรู้ในการจัดการป่าชุมชน และกระบวนการเรียนรู้ทางธรรมชาติของ เด็กและเยาวชน การจัดทำแปลงสาธิตระบบวนเกษตร การทำแนวกันไฟ รอบเขตพื้นที่ป่าชุมชน การจัดตั้งเวรยามสำรวจพื้นที่ป่าชุมชนการเช่นไหว้ศาลปู่ตาและเช่นไหว้ต้นไม้ใหญ่ รวมทั้งการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยคณะกรรมการป่าชุมชนโนนใหญ่ ผู้นำชุมชน แกนนำอนุรักษ์ป่าในชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่ามีการนำองค์ความรู้การจัดการอนุรักษ์ป่าชุมชนโนนใหญ่ไปขยายผลด้วยการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจแก่เด็กนักเรียนจากโรงเรียนในพื้นที่โดยใช้ป่าเป็นห้องเรียน นอกจากนี้ยังมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งเป็นจุดเรียนรู้ป่าชุมชนธรรมชาติ และจัดตั้งกลุ่มเยาวชนคนรักป่าโนนใหญ่

3. การนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การนำเสนอแนวทางการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ แบ่งได้เป็น 3 ระดับ ประกอบ

ด้วย 1) ระดับครอบครัวและชุมชน ได้แก่ การสร้างแผนงานในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง การมอบหมายภารกิจการดูแลรักษาผืนป่าให้กับชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่น การจัดระบบในการดูแลรักษาป่าชุมชนโดยสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมอาชีพที่เป็นมิตรกับทรัพยากรป่าไม้ ส่งเสริมการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ส่งเสริมให้มีกลุ่มและเครือข่ายทุกชุมชนร่วมกันขับเคลื่อนงานด้านป่าชุมชน การปลูกฝังจิตสำนึกในการดูแลรักษาป่าแก่เด็กและเยาวชน การส่งเสริมหลักสูตรนอกห้องเรียน หลักสูตรท้องถิ่นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในสถานศึกษา การสนับสนุนเครื่องมือแกแคนนำชุมชนในการเฝ้าระวังพื้นที่ป่าชุมชนให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ การบังคับใช้กฎระเบียบป่าชุมชนอย่างจริงจัง กำหนด กฎระเบียบกับการดูแลรักษาป่าชุมชนและป่าสาธารณประโยชน์อื่นๆ ในชุมชนเพื่อรักษาระบบนิเวศในชุมชน และการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงข้อปฏิบัติ กฎเกณฑ์และความรู้เข้าใจในการอนุรักษ์ป่าชุมชน 2) ระดับหน่วยงานท้องถิ่นและจังหวัด ได้แก่ การประสานการทำงานร่วมกับหน่วยงานในท้องถิ่นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชน กำหนดแผนงานและแนวทางการจัดการและการพัฒนาป่าชุมชนในระดับพื้นที่ในระยะสั้นและระยะยาวโดยเน้นให้มีการประสานกันระหว่างหน่วยงานและการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมบทบาทและหน้าที่ของส่วนราชการต่างๆ และภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการและพัฒนาป่าชุมชนร่วมกับการปรับปรุงโครงสร้างและระบบการบริหารงานด้านทรัพยากรป่าไม้ในระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับปริมาณงานและสภาพทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่น พัฒนาระบบฐานข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ที่ทันสมัย สนับสนุนให้มีแผนพัฒนาด้านป่าชุมชนไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น การปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน ประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้สึกรักและหวงแหนรู้จักใช้ทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า สนับสนุนกองทุนระยะสั้นและระยะยาวเพื่อสร้างอาชีพทางเลือก สนับสนุนงบประมาณแก่หมู่บ้านหรือคณะกรรมการป่าชุมชนในการจัดการป่าชุมชนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เพื่อให้มีงบประมาณในการนำไปจัดสรรกิจกรรมดูแลทรัพยากรป่าชุมชนได้ทั่วถึง ส่งมอบภารกิจให้กับคณะกรรมการป่าชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ การประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น และวางแผนพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) ระดับนโยบายและระดับประเทศ ได้แก่ สนับสนุนการดำเนินงานของ



หน่วยงานในระดับพื้นที่โดยการบูรณาการให้ควบคู่ไปกับการป้องกันและปราบปรามงานสร้างความสัมพันธ์ในระดับชุมชนท้องถิ่นสนับสนุนการดำเนินงานและให้ขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ ส่งเสริมภารกิจที่เกี่ยวข้องด้านงานวิชาการ เกี่ยวกับทรัพยากรป่าชุมชน สร้างแผนงานและนโยบายในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนในระดับพื้นที่ กำหนดแนวทางปฏิบัติงานที่แน่นอนชัดเจนเกี่ยวกับการแก้ปัญหาการทำลายป่าในรูปแบบต่างๆ และการสนับสนุนงบประมาณในระดับท้องถิ่นให้เพียงในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนในพื้นที่

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ความรู้การจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ สามารถอภิปรายจากข้อค้นพบของการทำวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

กิจกรรม รูปแบบองค์ความรู้การจัดการป่าชุมชนโนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ การจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ป่าชุมชนการจัดตั้งกฎระเบียบการดูแลป่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ คมเดช จันโทริ (2547: บทคัดย่อ) และ จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ (2556 : 122-125) ซึ่งได้รายงานว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน จำเป็นต้องมีการตั้งกฎระเบียบและลงโทษผู้ฝ่าฝืน และควรมีการจัดทำแผนที่สามารถนำสู่การปฏิบัติได้จริง การเพิ่มบทบาทของประชาชนและชุมชนในการจัดการป่าชุมชน นอกจากนี้ยังมีภาระตมทุนเพื่อพัฒนาพื้นที่ป่าโนนใหญ่ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นจัดกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า สอดคล้องกับแนวคิดของ อัมพาพรรณ พงศ์ผลาดิสัย (2545) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานการจัดการป่าชุมชน คือ ความเข้มแข็งและความร่วมมือของผู้นำ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชน และหน่วยงานในท้องถิ่น ที่ให้ความร่วมมือ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนทราบข่าวการดำเนินงานเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนดำเนินงานโดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง การจัดสร้างศูนย์ศึกษาทางนิเวศน์เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ สำหรับเด็ก เยาวชน และบุคคลทั่วไปการกำหนดมาตรการระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว ในการดูแลและบริหารจัดการป่าชุมชน การตั้งกฎระเบียบและกลไกในการดูแลรักษาป่า โดยมีหน่วยงานหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน การปลูกกระแสรวมตัวกันต่อสู้เพื่อรักษาป่าโนนใหญ่ การอนุรักษ์พืชผักสมุนไพร การจัดกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการป่าชุมชน และกระบวนการเรียนรู้ทางธรรมชาติของเด็กและเยาวชน การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนในรูปแบบอื่นๆ

อาทิ การทำแนวกันไฟ การจัดตั้งเวรยามสำรวจพื้นที่ป่าชุมชน การเช่นไหว้ศาลปู่ตาและเช่นไหว้ต้นไม้ใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชาญชัย งามเจริญ (2550 : 213-227) และ ศรีสุดา รัตน์ (2548) ซึ่งพบว่า การประยุกต์ภูมิปัญญาฮีดองเกี่ยวกับพุทธศาสนา ความเชื่อ การรู้บุญคุณดิน น้ำ ป่า ช่วยในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งถือเป็นฐานในการขัดเกลาคน นอกจากนี้ยังพบว่ามีการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยคณะกรรมการป่าชุมชนโนนใหญ่ ผู้นำชุมชน แกนนำอนุรักษ์ป่าในชุมชน การนำองค์ความรู้การอนุรักษ์ป่าชุมชนโนนใหญ่ไปขยายผลโดยการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจแก่เด็กนักเรียนจากโรงเรียนในพื้นที่โดยใช้ป่าเป็นห้องเรียนและยังมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และเป็นจุดเรียนรู้ป่าชุมชนธรรมชาติ และจัดตั้งกลุ่มเยาวชนคนรักชีโนนใหญ่

การนำเสนอแนวทางการจัดการป่าชุมชนอย่างเหมาะสมในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ แบ่งได้เป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย 1) ระดับครอบครัวและชุมชน ได้แก่ การสร้างแผนงานในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง การมอบหมายภารกิจการดูแลรักษาผืนป่าให้กับชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่น การจัดระบบในการดูแลรักษาป่าชุมชนโดยสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมอาชีพที่เป็นมิตรกับทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chand Narendraet al,(2015 :172-179)Felix Lamechet al, (2014 :304-312)Newton Peter, et al, (2015:27-37) และ Chowdhury, Mohammad Shaheed Hossainet al, (2014 :18) ซึ่งได้รายงานว่าการโอนอำนาจให้ชุมชนบริหารจัดการ เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการและจัดการป่าไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังสามารถนำไปสู่การดำเนินงานที่ดีและเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ป่า รวมทั้งการพัฒนาอาชีพเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่น มีความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ต่อไปสอดคล้องกับแนวคิด ทัยชนก นันทพานิช (2550) และ Tran Van Dien. et al,(2014 :257-263) พบว่า การจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชุมชน ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน มีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายผลประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ให้ทั่วถึง นอกจากนี้ยังมีควรส่งเสริมการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ การปลูกฝังจิตสำนึกในการดูแลรักษาป่าแก่เด็กและเยาวชน การบังคับใช้กฎระเบียบป่าชุมชนอย่างจริงจัง และการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ตระหนัก 2) ระดับหน่วยงานท้องถิ่นและจังหวัด ได้แก่ การประสานการทำงานร่วมกับหน่วยงานในท้องถิ่นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชน กำหนดแผนงานและแนวทาง

การจัดการและการพัฒนาป่าชุมชนในระดับพื้นที่ในระยะสั้น และระยะยาวโดยเน้นให้มีการประสานกันระหว่างหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมบทบาทและหน้าที่ของส่วนราชการต่างๆ และภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการ และพัฒนาป่าชุมชนร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประวัตินสมเป็น (2544) พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนจะมีประสิทธิภาพหากโรงเรียน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมนอกจากนี้ควรมีระบบฐานข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ที่ทันสมัย สนับสนุนให้มีแผนพัฒนาด้านป่าชุมชนไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น การปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน ประชาชนในพื้นที่มีความรู้สึก รักและหวงแหนรู้จักใช้ทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า สนับสนุนกองทุนระยะสั้นและระยะยาวเพื่อสร้างอาชีพทางเลือกแก่ชุมชน ส่งมอบภารกิจให้กับคณะกรรมการป่าชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ และวางแผนพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) ระดับนโยบายและระดับประเทศ ได้แก่ สนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ โดยการบูรณาการ การสนับสนุนการดำเนินงานและให้ขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ ส่งเสริมภารกิจที่เกี่ยวข้องด้านงานวิชาการ เกี่ยวกับทรัพยากรป่าชุมชน สร้างแผนงานและนโยบายในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนในระดับพื้นที่ กำหนดแนวทางปฏิบัติงานที่แน่นอนชัดเจนเกี่ยวกับการแก้ปัญหาการทำลายป่า ในรูปแบบต่างๆ และการสนับสนุนงบประมาณในระดับท้องถิ่นให้เพียงพอซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Pokharel, Ridish K., et al, (2015 :75-84) การมุ่งเน้นสนับสนุนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าไม้ และป่าชุมชนในท้องถิ่นเป็นเสมือนเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการบริหารจัดการ ป่าไม้ในชุมชนท้องถิ่น มีความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การศึกษาองค์ความรู้การจัดการป่าชุมชน โนนใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัด ศรีสะเกษ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในประเด็นสำคัญ โดยเสนอแนะเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับครอบครัวและชุมชน 2) ระดับหน่วยงาน ท้องถิ่น และจังหวัด และ 3) ระดับนโยบายและระดับประเทศ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะระดับครอบครัวและชุมชน

1.1 ประชาชนในพื้นที่ควรมีความตระหนัก รู้คุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นและปฏิบัติตามกฎกติกาในชุมชนท้องถิ่น

และมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ

1.2 ประชาชนในพื้นที่ควรมุ่งแสวงหาอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองและไม่กระทบกับทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น

1.3 ประชาชนในพื้นที่ต้องยึดหลักการดำเนินชีวิตตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อการดำรงชีวิตที่ปกติสุข ไม่เบียดเบียนทรัพยากรในท้องถิ่น

1.4 ครอบครัว ชุมชนควรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นโดยเฉพาะทรัพยากรที่มีคุณค่าของการดำรงชีวิต

1.5 ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มเป็นบุคคลที่เป็นผู้นำ และมีส่วนช่วยในการปลูกกระตมประชาชนในพื้นที่มาร่วมรักษา ปกป้องผลประโยชน์ในท้องถิ่น ดังนั้นต้องปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีไม่แสวงผลประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน

1.6 การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนควรทำอย่างต่อเนื่อง ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ที่หลากหลาย

1.7 หมู่บ้านทุกแห่งควรมีแผนงานในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรในชุมชน และออกระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อตกลงร่วมกันระหว่างชุมชนในการใช้ทรัพยากรป่าชุมชนร่วมกัน

1.8 ชุมชนควรให้ความร่วมมือและประสานงานในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หรือเครือข่ายอื่น ๆ ทั้งระดับพื้นที่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพภาพในการดูแลและการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่

1.9 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน เพื่อให้ร่วมสานต่อและขับเคลื่อนงานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนให้ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะระดับหน่วยงานท้องถิ่น และจังหวัด

2.1 หน่วยงานระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัด ควรกำหนดแผนงานและแนวทางที่ชัดเจนในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่

2.2 หน่วยงานในระดับพื้นที่ควรส่งเสริมแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ อาทิ การส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสม

2.3 ปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาล ด้วยความโปร่งใส และไม่แสวงผลประโยชน์กับประชาชน และทรัพยากรในท้องถิ่น



3. ข้อเสนอแนะระดับนโยบายและระดับประเทศ

3.1 รัฐบาลควรให้การสนับสนุนแนวทางการดำเนินงานการจัดการประชุมชนให้มีความชัดเจน

3.2 รัฐบาลควรพิจารณาทบทวน นโยบายบางเรื่องที่ไม่เอื้อในการจัดการประชุมชนและควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรอย่างเต็มที่ในชุมชนท้องถิ่น

3.3 ดำเนินการกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ในแต่ละนโยบายเพื่อประเมินผลและพิจารณาทบทวนประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในนโยบายดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

3.4 ควรดำเนินการกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการด้านประชุมชนและทรัพยากรในท้องถิ่นอื่นๆ อย่างสม่ำเสมอ

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

4.1 ควรมีการทำวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริการจัดการประชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อประเมินศักยภาพและประสิทธิผลในการจัดการประชุมชนโดยชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นอันจะนำไปสู่การวิเคราะห์แนวโน้มการบริหารจัดการ

ทรัพยากรในท้องถิ่นต่อไปในอนาคต

4.2 ควรมีการทำวิจัยเรื่อง ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ประชุมชนในเชิงคุณภาพเพื่อประเมินและเปรียบเทียบความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศรอบป่าชุมชน เพื่อให้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบอันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศรอบป่าชุมชนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4.3 ควรมีการศึกษาแนวทางการสร้างอาชีพที่เหมาะสมแก่ประชาชนในเขตพื้นที่ประชุมชน และแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ประชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรประชุมชนต่อไปในอนาคต

4.4 ควรจะมีการทำวิจัยเรื่อง มูลค่าและผลกระทบการใช้ของทรัพยากร ธรรมชาติในเขตพื้นที่ประชุมชน เพื่อประเมินและหาแนวทางในการส่งเสริมป้องกันและอนุรักษ์ให้ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศรอบป่าชุมชน มีความอุดมสมบูรณ์และประชาชนในพื้นที่จะได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- คมเดช จันโทริ. (2547). ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการประชุมชนโคกสูง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จดหมายข่าวรักษ์ป่า. (2553). สร้างคน 84 ตำบล วิถีพอเพียงและ วิชาการคอม ใน วารสารจดหมายข่าวรักษ์ป่า. (อัสสำเนา).
- จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ. (2556). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการประชุมชนกรณีศึกษา บ้านป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน: เชียงใหม่มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ชาญชัย งามเจริญ. (2550). ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการประชุมชน. กรุงเทพฯ : ทวีวัฒนาการพิมพ์.
- บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน). (ม.ป.ป.). ตำบลเสียว อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ รักษาถิ่นหากินพึ่งตนเองลดการพึ่งพาจากภายนอก. (เอกสารอัสสำเนา).
- ประวัตติ สมเป็น. (2544). การมีส่วนร่วมในการจัดการและใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนและชุมชนที่อาศัยใกล้ป่าชุมชนริมแม่น้ำมูล อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2556). ปรัชญาการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีสุดา รัตนะ. (2548). ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ของชุมชนป่าต้นน้ำ อำเภอพะโต๊ะ.สงขลา. มหาวิทยาลัยสงขลา.

- หทัยชนก นันทพานิช. (2550). **การจัดการในการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในป่าชุมชนดงชุมคำ ตำบลถ้ำแซ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี**. ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์เศรษฐกิจ. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อัมพาพรรณ พงศ์ผลาดิสัย. (2545). **การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของพืชสมุนไพรในป่าชุมชน** : กรณีศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนจังหวัดสุรินทร์.สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- Chand Narendra, Kerr Geoffrey N., Bigsby, Hugh. (2015). **Production efficiency of community forest management in Nepal**. Elsevier B.V.
- Chowdhury, Mohammad Shaheed Hossain et al. (2014). **Community attitudes toward forest conservation programs through collaborative protected area management in Bangladesh**.Springer.
- Felix Lamech Mogambi, Rennie, Hamish G. and Memon, Ali. (2014). **Potential for co-management approaches to strengthen livelihoods of forest dependent communities: A Kenyan case** .Published by Elsevier Ltd.
- Newton, Peter, et al. (2015). **Community forest management and Reducing Emissions from Deforestation and forest Degradation** Published. Elsevier B.V.
- Pokharel, Ridish K., et al. (2015). **Assessing the sustainability in community based forestry: A case from Nepal**. In The politics of community forestry in a Global Age - A critical analysis, Forest Policy and Economics September 2015 :Elsevier B.V.
- Tran, Van Dien. et al. (2014). **Making community forest management work in northern Vietnam by pioneering participatory action**. Elsevier Ltd.